

NOVĒRTĒŠANAS PROTOKOLA SATURS FIZIOTERAPIJĀ PACIENTIEM AR MULTIPLO SKLEROZI

Fizioterapijas pakalpojums sastāv no fizioterapeita konsultācijas un/vai fizioterapijas nodarbības (-ām). Fizioterapijas konsultācijas laikā tiek pielietotas mērķtiecīgas, aktuālajam stāvoklim un vajadzībām atbilstošas pacienta izmeklēšanas metodes (t.sk., kontrindikāciju izvērtēšana), kā arī analīzes, slēdziena formulēšanas un ārstēšanas plānošanā rekomendējamajām fizioterapijas medicīniskajām tehnoloģijām. Katra no šīm darbībām tiek fiksēta fizioterapeitiskajā dokumentācijā.

Lai nodrošinātu vienotu standartu un saturu fizioterapeitiskajā dokumentācijā par pamatu ņemts:

1. Amerikas fizioterapeitu asociācijas vadlīnijas par fizioterapijas dokumentāciju
2. Pasaules fizioterapeitu konfederācijas vadlīnijas par fizioterapeitu dokumentāciju,
3. Starptautiskās funkcionēšanas, nespējas un veselības klasifikācijas struktūra (WHO, 2001).

Protokola sadaļas		Piezīmes	
1.	Vispārīgie dati: <ul style="list-style-type: none"> • datums • pacienta identifikācija • fizioterapeita, kurš veica sākotnējo novērtēšanu, identifikācija • citi ārstēšanas epizodē iesaistītie speciālisti • pacienta sūdzības un funkcionālie ierobežojumi • anamnēze 	<i>Tiek aizpildīta pamatinformācija par pacientu, pirmreizējās/atkārtotās novērtēšanas datumiem, kā arī informācija par ārstēšanas epizodē iesaistītajiem speciālistiem. Papildus anamnēzes atspoguļojumam ir paredzēts apkopot specifiskus un potenciāli bīstamus veselības stāvokļus vai slimības, kuru aprūpei nepieciešama atšķirīga taktika un ārstēšana.</i>	
2.	Funkcionēšanas novērtēšana		
Funkcionēšanas novērtēšana funkciju un struktūru līmenī			
	SFK domēns	Novērtēšanas instruments	
	b140 Uzmanības funkcijas b144 Atmiņas funkcijas b147 Psihomotoriskās funkcijas b152 Emocionālās funkcijas b156 Uztveres funkcijas b160 Domāšanas funkcijas b167 Ar valodu saistītās garīgās funkcijas b172 Rēķināšanas funkcijas b180 Pašapziņas un laika izjūtas funkcijas	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Monreālas Kognitīvo funkciju novērtējums (<i>The Montreal Cognitive Assessment (MoCa)</i>, Nasreddine, 1995). ▪ Minimālā stāvokļa izmeklējums (<i>Mini-Mental State Examination (MMSE)</i>, Marshal F, 1975). 	<i>Terapeits tiek aicināts izvēlēties un izmantot standartizētus novērtēšanas instrumentus, kas sniedz objektīvu novērtējumu par personas ierobežojumiem funkciju un struktūru līmenī (atbilstoši Starptautiskās Funkcionēšanas klasifikācijai (SFK)), kas attiecināmi uz</i>

b130 Enerģijas un dziņu funkcijas b134 Miega funkcijas b152 Emocionālās funkcijas	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Modificētā noguruma ietekmes skala (<i>Modified Fatigue Impact Scale (MFIS), Fisk et al, 1994</i>) ▪ 	<p><i>prakses kontekstu, kurā tiek strādāts. Nepieciešamības gadījumā novērtēšanas protokola saturā minētie SFK domēni var tikt papildināti vai izņemti ārā.</i></p>	
b280 sāpes	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vizuāli analogā skala (VAS) (<i>Freyd, 1923</i>). ▪ Skaitliskā sāpju novērtējuma skala (<i>Numerical Pain Rating Scale (NPRS), Hartrick CT, 2003</i>) 		
b710 locītavu kustību funkcija	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Goniometrija 		
b715 locītavu stabilitāte	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Locītavu stabilitātes testi 		
b730 muskuļu spēks	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Spēka novērtēšana (<i>Manual Muscle Testing – MMT Kendall, 1991</i>). 		
b735 muskuļu tonusa funkcijas	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Modificēta spasticitātes novērtēšanas skala pēc Ašvorta (<i>Bohannon, Smith, 1987</i>). 		
b750 motoro refleksu funkcijas	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cīpslu refleksu novērtējums 		
b265 taustes funkcija	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pieskāriena lokalizācijas tests, (<i>Paillard, Michel, Stelmach, 1983</i>). ▪ Stereognozijas tests 		
b270 temperatūras un citu kairinātāju izsauktas funkcijas	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Virspusējās jušanas pārbaude – temperatūras, taktīlās sajūtas pārbaude. ▪ Dziļās jušanas pārbaude – kustību stāvokļa, vibrācijas, svara un spiediena sajūtas pārbaude. ▪ Stereognozijas, divdimensiju, lokalizācijas, diskriminācijas sajūtu pārbaude. 		
b260 proprioceptīvās funkcijas	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rumpja kontroles tests (<i>Trunk Control Test</i>) 		
b455 fiziskās slodzes tolerance b410-b429 asinsrites sistēmas funkcijas	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 6 minūšu iešanas tests (<i>6min walking test (6MWT Balke, B. (1963)</i>). ▪ Sirdsdarbības frekvence, ▪ Arteriālais asinsspiediens 		
b440-b449 elpošanas sistēmas funkcijas	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Elpošanas frekvence, ▪ Elpošanas tips, ▪ Ielpas/izelpas attiecība. 		
Funkcionēšanas novērtēšana aktivitātes un dalības līmenī			
SFK domēns	Novērtēšanas instruments		Piezīmes
d410 Ķermeņa stāvokļa maiņa d420 Sevis pārvietošana d455 Pārvietošanās	<ul style="list-style-type: none"> • Berga līdzsvara skala (<i>Berg Balance Scale, Berg K, 1992</i>) 	<p><i>Terapeits tiek aicināts izvēlēties un izmantot standartizētus novērtēšanas instrumentus, kas sniedz</i></p>	

d450 Staigāšana	<ul style="list-style-type: none"> • 10 m iešanas tests (<i>10 meter walk test Bohannon RW, 1997</i>) • 6 minūšu iešanas tests (<i>6min walking test (6MWT Balke, B. (1963).</i>) • Piecelšanās un iešanas tests uz laiku (<i>Timed Up and Go Test, Podsiadlo D, 1991</i>) • Berga līdzsvara skala (<i>Berg Balance Scale, Berg K,1992</i>) • Kritiena riska novērtēšanas skala (<i>Morse Fall Scale - Morse, J. (1985-1989).</i>) • Dinamiskais gaitas indekss (<i>Dynamic Gait Index, Cattaneo 2006</i>) • Rivermedas mobilitātes indekss (<i>Rivermead Mobility Index, Collen, 1991</i>) 	<p><i>objektīvu novērtējumu par personas ierobežojumiem funkciju un struktūru līmenī, par aktivitāšu veikšanu un dalības ierobežojumiem, personīgajiem un vides faktoriem (atbilstoši Starptautiskās Funkcionēšanas, nespējas un veselības klasifikācijai (SFK)), kas attiecināmi uz prakses kontekstu, kurā tiek strādāts. Nepieciešamības gadījumā novērtēšanas protokola saturā minētie SFK domēni var tikt papildināti vai izņemti ārā.</i></p>
d460 Pārvietošanās dažādās vietās	<ul style="list-style-type: none"> • Hausera pārvietošanās indekss (<i>Hauser Ambulation Index, Haysler SL, 1983</i>) • Kritiena riska novērtēšanas skala (<i>Morse Fall Scale - Morse, J. (1985-1989).</i>) 	
d510 Mazgāšanās d520 Ķermeņa daļu aprūpe d530 Tualetes izmantošana d540 Ģērbšanās d550 Ēšana d560 Dzeršana d570 Rūpes par savu veselību	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcionālais neatkarības mērījums (<i>Functional Independence Measure, Granger C., 1983</i>). • Ikdienu aktivitāšu taksonomija (<i>The activities of daily living taxonomy, Tornquist, K.,1994</i>). • Kanādas nodarbes veikšanas mērījums (<i>Canadian Occupational Performance Measure, Law, M., Baptiste, S., Carswell, A., McColl, M. A., Polatajko, H., Pollock, N. (1991;1994; 1998; 2005.)</i>) 	
d470 Transportlīdzekļa izmantošana pasažiera lomā d475 Transportlīdzekļa vadīšana	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sēdēšanas un mobilitātes novērtēšanas protokols (<i>Mobility assessment procedure, Minkel, 2009</i>). ▪ Kritiena riska novērtēšanas skala (<i>Morse Fall Scale - Morse, J. (1985-1989).</i>) ▪ Kanādas nodarbes veikšanas mērījums (<i>Canadian Occupational Performance Measure, Law M., Baptiste, S., Carswell, A., McColl, M. A., Polatajko, H., Pollock, N. (1991;1994; 1998; 2005.)</i>). 	
d230 Ikdienu mājas soļa izpilde d620 Preču un pakalpojumu iegāde d630 Ēdiena gatavošana d640 Mājas soļa veikšana d650 Rūpes par iedzīves priekšmetiem d660 Palīdzība citiem	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ikdienu aktivitāšu taksonomija (<i>The activities of daily living taxonomy, Tornquist, K, 1994</i>). ▪ Kanādas nodarbes veikšanas mērījums (<i>Canadian Occupational Performance Measure, Law, M., Baptiste, S., Carswell, A., McColl, M. A., Polatajko, H., Pollock, N. (1991;1994; 1998; 2005.)</i>). ▪ Lomu pārbaude lapa (<i>Role Checklist, J., Crabtree, P.,Scott</i>) 	
d430 Priekšmetu pacelšana un pārvešana	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 9 spundiņu tests (<i>Nine Hole Peg Test, Grice K, 2003</i>) 	

d440 Precīzu plaukstas kustību izmantošana d445 Plaukstas un rokas izmantošana	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rokas, pleca un plaukstas nespējas aptauja.– (<i>Disabilities of The Arm, Shoulder and Hand, Hudak P, Amadio P.C, Bombardier C, and the Upper Extremity Collaborative Group, (1996);</i> 	
d810-d839 Izglītība d840-d859 Darbs un nodarbinātība d860-d879 Ekonomiskā dzīve d910 Dzīve kopienā d920 Atpūta un brīvais laiks d930 Reliģija un garīgā dzīve d950 Politiskā dzīve un pilsonība	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ikdienas aktivitāšu taksonomija (<i>The activities of daily living taxonomy, Tornquist, K., Sonn, U., 1994);</i> ▪ Kanādas nodarbes veikšanas mērījums (<i>Canadian Occupational Performance Measure, Law, M., Baptiste, S., Carswell, A., McColl, M. A., Polatajko, H., Pollock, N. (1991;1994; 1998; 2005.);</i> ▪ Pasaules Veselības organizācijas nespējas novērtēšanas saraksts (<i>WHO Disability Assessment Schedule 2.0-WHODAS) - World Health Organization, (2010);</i> ▪ Lomu pārbaude lapa (<i>Role Checklist, J., Crabtree, P.,Scott)</i> ▪ Interese aptaujas lapa 	
Funkcionēšanas novērtēšana vides līmenī		
SFK domēns	Novērtēšanas instruments	Piezīmes
e310-e399 Atbalsts un savstarpējās attiecības	Intervija, novērošana.	<i>Terapeits tiek aicināts izvēlēties un izmantot standartizētus novērtēšanas instrumentus, kas sniedz objektīvu novērtējumu par personas ierobežojumiem funkciju un struktūru līmenī, par aktivitāšu veikšanu un dalības ierobežojumiem, personīgajiem un vides faktoriem (atbilstoši Starptautiskās Funkcionēšanas, nespējas un veselības klasifikācijai (SFK)), kas attiecināmi uz prakses kontekstu, kurā tiek strādāts. Nepieciešamības gadījumā novērtēšanas protokola saturā minētie SFK domēni var tikt papildināti vai izņemti ārā.</i>
e110-e199 Lietas un tehnoloģijas	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skrīninga instruments mājas vides pieejamības novērtēšanai (<i>The Housing Enabler - Iwarsson, S., Slaug, B. (2001);</i> ▪ Kvebekas tehnisko palīgīdzekļu lietotāju apmierinātības novērtējums (<i>Quebec User Evaluation of Satisfaction with assistive Technology, Demers, L., Weiss-Lambrou, R., & Ska, B. (1996).</i> ▪ Palīgīdzekļu uzskaitē pamatojoties uz EASTIN sistēmu un MK noteikumiem Nr.1474. 	

3.	Funkcionēšanas novērtēšanas slēdziens (funkcionēšanas ierobežojumi)	<i>Tiek formulēta personas funkciju un struktūru bojājumu, personālo un vides faktoru dēļ radušos aktivitāšu un dalības ierobežojums.</i>
4.	Terapijas plāns: <ul style="list-style-type: none"> ▪ īstermiņa mērķi (ietverot sasniegšanas kritērijus, laiku un veidu, kā sasniegt (tehnoloģijas), pamatojoties uz SMART principu; ▪ ilgtermiņa mērķis (terapijas epizodei); ▪ plānoto nodarbību biežums un ilgums. 	<i>Mērķi tiek izvirzīti, izmantojot SMART principu, sadarbojoties ar pacientu/klientu. Izvirzītie mērķi ir jābalsta uz noteikta standartizēta novērtēšanas instrumenta izmantošanu, lai būtu skaidri mērķa sasniegšanas indikatori (Melin J, 2019).. Pēc mērķu izvirzīšanas, tiek sastādīts terapijas plāns (laika konteksts, nodarbību skaits un veids, sadarbība ar rehabilitācijā iesaistītajiem speciālistiem, plānotās pielietotās aktivitātes, metodes un tehnoloģijas).</i>
5.	Terapijas norise: <ul style="list-style-type: none"> ▪ pielietotās tehnoloģijas; ▪ pacienta ziņotā daļa; ▪ novērotā daļa; ▪ pacientam patstāvīgi veicamie uzdevumi; ▪ modifikācijas terapijas laikā, starpnovērtējums. 	<i>Tiek atspoguļota terapijas plāna realizēšana, pacienta stāvokļa izmaiņas, starpnovērtējums, nepieciešamās izmaiņas lietotajās tehnoloģijās, pamatot modifikāciju nepieciešamības iemeslu.</i>
6.	Atkārtota novērtēšana	<i>Tiek dokumentēts paredzamais pacienta atkārtotas novērtēšanas datums – plānota kontroles nepieciešamība. Atkārtotās novērtēšanas rezultāti, slēdzieni.</i>
7.	Terapijas noslēgums: <ul style="list-style-type: none"> ▪ sniegtā pakalpojuma apjoms; ▪ terapijā sasniegtie rezultāti (objektīvs vērtējums); ▪ iemesli, kādēļ rezultāti netika sasniegti, vai arī tika sasniegti daļēji apjomā. ▪ terapijas pārtraukšanas iemesli; ▪ tālākās rīcības rekomendācijas. 	<i>Terapijas noslēgumā tiek apkopots sniegto pakalpojumu apjoms-kopējais nodarbību skaits un forma (specifisko tehnoloģiju lietojums), vienas nodarbības ilgums, biežums (reizes/nedēļā)), tiek izvērtēta mērķu sasniegšana, funkcionēšanas stāvoklis, un sniegtas rekomendācijas par turpmākās terapijas plānu.</i>

8.	<p>Atgriezeniskā saite veselības aprūpes speciālistam, kas nosūtīja pakalpojuma saņemšanai.</p>	<p><i>Sagatavotas un izsniegtas rekomendācijas pacientam (un pacienta piederīgajiem) un citiem iesaistītiem speciālistiem pēctecīgā rehabilitācijā.</i></p> <p><i>Ja pakalpojuma sniegšanas laikā visi protokolētie dati tiek aizpildīti elektroniski un ir iespējama savienojamība ar citiem medicīniskajiem dokumentiem, tad nosūtītājs uzreiz saņems atgriezenisko saiti. Kā alternatīva iespēja tiek rekomendēts izmantot veidlapas Nr. 027/u formu, tajā ietverot vai tai pievienojot terapijas noslēguma plāna dokumentāciju.</i></p>
----	--	---

Izmantotie literatūras avoti

1. American Physical Therapy Association (APTA). Guidelines: Physical Therapy Documentation Of Patient/Client Management
https://www.apta.org/uploadedFiles/APTAorg/About_Us/Policies/BOD/Practice/DocumentationPatientClientMgmt.pdf
2. Castaneda, L., Bergmann, A., Bahia, L., 2014. The International Classification of Functioning, Disability and Health: a systematic review of observational studies. Revista Brasileira de Epidemiologia, 17, pp.437-451.
3. Cohen ET, Potter K, Allen DD, et al. Selecting Rehabilitation Outcome Measures for People with Multiple Sclerosis. Int J MS Care. 2015;17(4):181-189. doi:10.7224/1537-2073.2014-067
4. Dong, Y., Sharma, V.K., Chan, B.P.L., Venketasubramanian, N., Teoh, H.L., Seet, R.C.S., Tanicala, S., Chan, Y.H. and Chen, C. The Montreal Cognitive Assessment (MoCA) is superior to the Mini-Mental State Examination (MMSE) for the detection of vascular cognitive impairment after acute stroke. Journal of the neurological sciences, 299(1-2), pp.15-18, 2010.
5. Fawcett, A.L. Principles of assessment and outcome measurement for occupational therapists and physiotherapists: theory, skills and application. John Wiley & Sons, 2013.
6. Hartrick CT, Kovan JP, Shapiro S. The numeric rating scale for clinical pain measurement: a ratio measure? Pain Pract. 2003 Dec;3(4):310-6. doi: 10.1111/j.1530-7085.2003.03034.x. PMID: 17166126.

7. Kirsten Potter, Evan T. Cohen, Diane D. Allen, Susan E. Bennett, Kathi G. Brandfass, Gail L. Widener, Amy M. Yorke, Outcome Measures for Individuals With Multiple Sclerosis: Recommendations From the American Physical Therapy Association Neurology Section Task Force, *Physical Therapy*, Volume 94, Issue 5, 1 May 2014, Pages 593–608, <https://doi.org/10.2522/ptj.20130149>
8. Kyte DG, Calvert M, Van der Wees PJ, Ten Hove R, Tolan S, Hill JC. An introduction to patient-reported outcome measures (PROMs) in physiotherapy. *Physiotherapy*. 2015 ;101(2):119-25.
9. Lexell, J. (2012) Mapping the Mayo-Portland Adaptability Inventory to the International Classification of Functioning, Disability and Health. *Journal of Rehabilitation Medicine* (44) 65-72.
10. Maritz, R., Baptiste, S., Darzins, S.W., Magasi, S., Weleschuk, C. and Proding, B. Linking occupational therapy models and assessments to the ICF to enable standardized documentation of functioning. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 85(4), pp.330-341, 2018.
11. Medicare Part B Documentation Requirements. <http://www.apta.org/Documentation/MedicarePartB/>
12. Melin J, Nordin Å, Feldthusen C, Danielsson L. Goal-setting in physiotherapy: exploring a person-centered perspective. *Physiotherapy theory and practice*. 2019 Aug 25:1-8.
13. Neurology Section of the American Physical Therapy Association Neurology Section outcome measures recommendations. <http://www.neuropt.org/professional-resources/neurology-section-outcome-measures-recommendations>.
14. Potter K, Allen D, Bennett S, et al. Report and recommendations of the APTA Neurology Section Multiple Sclerosis Outcome Measures Taskforce. <http://neuropt.org/docs/ms-edge-documents/final-ms-edge-document.pdf?sfvrsn=4>.
15. Quality Assurance Standards of Physiotherapy Practice and Delivery General Meeting of the European Region of the WCPT 2018. <http://www.erwcpt.eu/file/214>
16. Townsend, E.A. and Polatajko, H.J. *The Canadian Practice Process Framework (CPPF), Enabling Occupation II: Advancing an occupational therapy vision of health, well- being and justice through occupation*, 2007.
17. Wedge FM, Braswell-Christy J, Brown CJ, Foley KT, Graham C, Shaw S. Factors influencing the use of outcome measures in physical therapy practice. *Physiother Theory Pract*. 2012 Feb;28(2):119-33. doi: 10.3109/09593985.2011.578706. Epub 2011 Aug 30. PMID: 21877943.
18. World Confederation for Physical Therapy (2011) WCPT guideline for standards of physical therapy practice. https://www.wcpt.org/sites/wcpt.org/files/files/Guideline_standards_practice_complete.pdf
19. World Health Organization. *International Classification of Functioning, Disability, and Health*. World Health Organization, 2001. Bowen, A., James, M., Young, G., 2016, January. Royal College of Physicians 2016 National clinical guideline for stroke.